

Reactie op wetsvoorstel “terrorismeverheerlijking”

Inleiding

Met deze reactie wil ik mijn ernstige zorgen uitspreken over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet openbare manifestaties in verband met het tegengaan van de verheerlijking van terrorisme. Hoewel het doel om terrorisme te bestrijden op zichzelf legitiem en belangrijk is, is het van fundamenteel belang dat dergelijke maatregelen niet leiden tot een onnodige en onevenredige inperking van grondrechten.

Het recht op demonstratie vormt één van de pijlers van onze democratische rechtsstaat. Beperkingen op dit recht mogen uitsluitend worden ingevoerd indien zij voldoen aan de strenge eisen van **legaliteit, noodzakelijkheid en proportionaliteit** zoals vastgelegd in onze Grondwet en in internationale mensenrechtenverdragen, waaronder het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Het voorliggende wetsvoorstel voldoet naar mijn oordeel niet aan deze eisen. De voorgestelde bepalingen zijn ruim en vaag geformuleerd, waardoor zij onvermijdelijk leiden tot rechtsonzekerheid, moeilijk te handhaven zijn, en een afschrikkend effect hebben op legitiem maatschappelijk protest. Daarbij tonen recente voorbeelden uit het buitenland aan hoe dergelijke bepalingen in de praktijk kunnen leiden tot massale en ongerechtvaardigde inperkingen van fundamentele vrijheden.

In deze reactie licht ik mijn bezwaren nader toe, gestructureerd per thema.

1. Fundament van de democratische rechtsstaat

Het recht op demonstratie is één van de hoekstenen van onze democratische samenleving. Artikel 9 van de Grondwet en artikel 11 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) beschermen het recht op vreedzame vergadering en betoging. Beperkingen hierop zijn slechts toegestaan indien zij bij wet zijn voorzien, een legitiem doel dienen, en **noodzakelijk en proportioneel** zijn in een democratische samenleving. Dit wetsvoorstel voldoet niet aan die strikte toets.

De Hoge Raad en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens hebben meermaals bevestigd dat grondrechten alleen mogen worden beperkt bij een **zeer duidelijke wettelijke grondslag**, en dat de beperking strikt moet worden afgebakend om willekeur te voorkomen. Het voorgestelde kader schiet hierin tekort.

2. Onduidelijke en te ruime terminologie

Het wetsvoorstel gebruikt vage begrippen als “verheerlijking van terrorisme” en “daaraan verwante gedragingen” zonder scherpe juridische definitie. Deze open normen maken de bepaling multi-interpretabel:

- Wat in de ene tijd en context als “terroristisch” kan worden aangemerkt, kan in een andere context legitieme politieke uiting zijn.
- De Raad van State heeft herhaaldelijk benadrukt dat open normen in straf- of bestuursrechtelijke context alleen toelaatbaar zijn indien zij door jurisprudentie of vaste criteria voldoende zijn begrensd. Dat is hier niet het geval.

Een concreet voorbeeld is de leus “*Kabinet schande, bloed aan je handen*”, gebruikt tijdens demonstraties tegen oorlogsmisdaden in Gaza. Wanneer deze leus wordt geuit door een groep met vermeende banden met een terroristische organisatie, kan dit onder het nieuwe wetsvoorstel worden gezien als “verheerlijking van terrorisme”. Wanneer echter een individu deze leus gebruikt als persoonlijke uiting van politieke verontwaardiging—juist omdat demonstraties soms moeten schuren om effect te hebben—is dat een legitieme bijdrage aan het maatschappelijk debat.

Ik geef toe dat ik aanvankelijk schrok van de scherpste van deze leus, maar ben meer en meer overtuigd geraakt van de kern van waarheid erin. De vraag is: wie gaat beoordelen of mijn gebruik binnen de perken van de wet valt? Een handhaver ter plaatse kan deze afweging onmogelijk maken, wat direct raakt aan de kern van de kritiek op dit voorstel.

3. Handhaafbaarheid en praktische onmogelijkheid van toetsing

Demonstraties hebben vaak een spontaan karakter en laten zich niet voorafgaand aan de actie toetsen op mogelijke “terrorismeverheerlijking”. Van handhavers kan niet worden verwacht dat zij ter plekke objectief en juridisch juist inschatten of een uiting of een deel van een actie binnen de reikwijdte van deze nieuwe bepaling valt.

Deze beoordeling vereist een grondige contextanalyse, juridische expertise en waarborgen voor grondrechten. Door deze beslissingsmacht neer te leggen bij uitvoerende ambtenaren—die niet tot de trias politica behoren—ontstaat een risico op willekeurige of selectieve handhaving.

Het gevolg is dat mensen uit voorzorg bepaalde leuzen of acties achterwege laten, ook als die binnen de grenzen van het recht vallen.

4. Chilling effect

De combinatie van vage termen en onduidelijke handhavingscriteria creëert een **afschrikkend effect**: mensen zullen legitieme, maar scherpe politieke uitingen vermijden uit angst voor arrestatie of vervolging. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft in zaken als *Ezelin t. Frankrijk* en *Stankov t. Bulgarije* benadrukt dat juist ook provocerende of choquerende uitingen beschermd moeten worden, zolang zij vreedzaam zijn.

5. Bestaande alternatieven zijn al in de wet verankerd

Terroristische daden en het opruien daartoe zijn reeds verboden in het Wetboek van Strafrecht (o.a. art. 83a, 131, 132 Sr). Er bestaat geen noodzaak om het demonstratierecht verder in te perken om terrorisme tegen te gaan. Preventie en bestrijding van terrorisme kunnen effectief plaatsvinden binnen bestaande wettelijke kaders.

6. Internationale vergelijking – recente voorbeelden VK

De recente gebeurtenissen in het Verenigd Koninkrijk laten zien hoe brede en vage antiterrorismewetgeving kan uitwerken. Onder de *Terrorism Act 2006* werden op **9 en 11**

augustus 2025 in Londen **honderden mensen gearresteerd**, enkel omdat zij leuzen voerden of borden droegen met teksten als:

“I oppose genocide. I support Palestine Action”

Volgens berichtgeving van onder meer *The Guardian* en *TIME* betrof het veelal ouderen en oprecht bezorgde burgers zonder enige aantoonbare terroristische connectie. Het ging om vreedzame demonstranten die hun mening uitten over de situatie in Gaza. Toch werden zij onder een antiterrorismewet opgepakt, enkel vanwege hun woorden.

Dit voorbeeld toont hoe snel en breed zulke bepalingen kunnen worden ingezet, met grote impact op onschuldige burgers en het publieke debat. Handhavers zijn in de praktijk niet in staat om ter plekke te onderscheiden tussen een uiting die potentieel strafbaar is en een uiting die valt onder legitiem protest—met massale en onrechtmatige arrestaties tot gevolg.

7. Sociaal-politieke context

In een tijd waarin het vertrouwen van burgers in politiek en handhaving onder druk staat, is het contraproductief om het demonstratierecht te beperken. Juist nu is het cruciaal dat burgers zich zonder vrees kunnen uitspreken en zichtbaar kunnen maken in de publieke ruimte. Beperkingen op basis van vage criteria vergroten de kloof en versterken het wantrouwen.

8. Glijdende schaal

Het invoeren van een brede en vage beperking op een grondrecht vormt een gevaarlijk precedent. Eenmaal ingevoerd, kan de reikwijdte eenvoudig worden uitgebreid naar andere vormen van politieke uiting. Geschiedenis en rechtsvergelijking laten zien dat eenmaal verruimde bevoegdheden zelden worden teruggedraaid, maar juist vaker worden ingezet. Daarmee dreigt de kern van het demonstratierecht—het beschermen van onpopulaire of controversiële meningen—uitgehold te raken.

Conclusie

Dit wetsvoorstel voldoet niet aan de vereisten van legaliteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid. Het vormt een ontoelaatbare inperking van het demonstratierecht, met een groot risico op willekeurige toepassing en een afschrikkend effect op het maatschappelijk debat. De ervaringen in het VK laten zien hoe deze wetgeving kan ontsporen. Daarom dient het voorstel in de huidige vorm te worden verworpen.